مجله علوم پزشکی رازی دوره ۳۲، شماره پیوسته ۷۲، ۲۷ خرداد ۱۴۰۴ https://doi.org/10.47176/rjms.32.72

پژوهشی

بررسی تجربه زیسته زنان با سابقه ازدواج مجدد

سحر دهقانی: دانشجوی دکتری مشاوره، گروه روانشناسی و مشاوره، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

ماریه دهقان منشادی: استادیار، گروه روانشناسی و مشاوره، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران (*نویسنده مسئول) Marie.Dehghanmanshadi@iau.ac.ir

نجمه سدرپوشان: استادیار، گروه روانشناسی و مشاوره، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

علی نظری: استاد، گروه طراحی، دانشکده هنر و معماری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

چکیده

زمینه و هدف: ازدواج مجدد فرصت دوباره است، برای تجربه زندگی مشترک؛ با این‌حال این قسم از ازدواج با مشکلات زیادی همراه است که ناتوانی در مدیریت آن می‌تواند منجر به تجربه شکستی دوباره شود. ازاین‌رو، هدف از پژوهش حاضر شناسایی چالش‌ها و موانع در ازدواج مجدد براساس تجربه زیسته زنان با سابقه ازدواج مجدد در زنان مطلقه شهر یزد در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۱می‌باشد.

روش کار: تحقیق حاضر از لحاظ روش گردآوری اطلاعات، تحقیق آمیخته اکتشافی است و دارای دو بخش کیفی و کمی می‌باشد. مرحله تدوین الگو، بخش کیفی پژوهش و از نوع «تجربه زیسته افراد خبره» و «تحلیل تم» و« زمینه‌ای» است. جامعه آماری بخش کیفی شامل همه زنان مطلقه یزدی یا ساکن در شهر یزد که دارای سابقه ازدواج مجدد حداقل ۶ ماه می‌باشند که از این میان تعدادی از افراد جامعه که اطلاعاتی غنی در مورد پدیده مورد مطالعه داشتند، به روش نمونه‌گیری هدفمند از مراکز مشاوره زندگی، فیاض بخش، بلوریان و رستا انتخاب و با روش مصاحبه نیمه ساختارمند به سؤالات محقق پاسخ دادند که بعد از مصاحبه با ۱۵ نفر به مرحله اشباع رسیدیم.

یافته‌ها: متون مصاحبه‌ها به روش کدگذاری تحلیل در نهایت ۲۳۲ مفهوم، ۳۰ کد اولیه، ۱۵درون مایه اصلی(تم) و ۴۸ درون مایه فرعی (مقوله)، از تجارب زیسته زنان مطلقه با سابقه ازدواج مجدد استخراج گردید. یافته‌ها و مقوله‌های اصلی شامل: مسائل مربوط به فرزندان، همسر سابق، شرایط خواستگاران، ترس از شکست مجدد، دوباره والدینی، مسائل فرهنگی، نگاه کلیشه‌ای به زنان مطلقه، پیشینه ازدواج، آشنایی پیش ازدواج، تشابهات، مهارت‌ها و مشخص کردن مرز روابط، رهایی از فشارهای اجتماعی، برآورده کردن نیازها و سلامت روان بود. هم‌چنین نظریات روان‌شناسی، نظریات مربوط به ازدواج و طلاق و روش‌های مشاوره‌ای مورد استفاده مشاوران و متخصصان داخلی و خارجی و آموزه‌های دینی مربوط به ازدواج مورد بررسی قرار گرفته و الگوی مشاوره پیش از ازدواج مجدد در ۱۱ جلسه (۴۵ تا ۶۰ دقیقه‌ای) تدوین شد.

نتیجه‌گیری: بنابراین، نتیجه گرفته می‌شود که وجود کلیشه‌های جنسیتی در مورد ازدواج زنان و یا تجرد آن‌ها در اجتماع، باعث شکل‌گیری بایدها و موانعی بر سر راه ازدواج مجدد به‌خصوص در زنان بوده است.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

کلیدواژه‌ها

تجربه زیسته،
زنان مطلقه،
ازدواج مجدد،
موانع،
چالش‌ها

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۱

تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۳/۲۷

شیوه استناد به این مقاله:

Dehghani S, Dehghan Manshadi M, Sedrpoushan N, Nazari A. Investigating the Lived Experience of Women with A History of Remarriage and Identifying the Challenges and Obstacles to Remarriage. Razi J Med Sci. 2025(17 Jun);32.72.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en).

*انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 4.0 صورت گرفته است.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

Razi Journal of Medical Sciences. 2025(17 Jun);32.72. https://doi.org/10.47176/rjms.32.72

Original

Investigating the Lived Experience of Women with A History of Remarriage and Identifying the Challenges and Obstacles to Remarriage

Sahar Dehghani: PhD. Student in Counseling, Department of Psychology and Counseling, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran

Marieh Dehghan Manshadi: Assistant Professor, Department of Psychology and Counseling, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran (* Corresponding Author) Marie.Dehghanmanshadi@iau.ac.ir

Najmeh Sedrpoushan: Assistant Professor, Department of Psychology and Counseling, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran

Ali Nazari: Professor, Department of Design, Faculty of Art and Architecture, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran

Abstract

Background & Aims: The institution of family and marriage has experienced significant changes in the past few decades. Given the rapidity of social changes in recent years, it is expected that these changes have affected intergenerational values and attitudes, and therefore, the attitudes of the new and old generations towards marriage have become distinct from each other (1). Divorce in Iran has been on the rise over the past decades (2). Remarriage is one of the ways that can reduce the dimensions of social and psychological harm caused by divorce and be effective in improving the quality of life of women (5). Remarriage is a second chance that couples who have lost their spouses for various reasons provide for themselves to experience life together (6). The results of a domestic study showed that the more social acceptance of remarriage in interactions between individuals becomes widespread, the more female heads of households have social ties with those around them, experience economic pressure, and have fewer children, and are more likely to remarry (7).

Remarriage is a second chance to experience a life together. However, this type of marriage is associated with many problems, and the inability to manage them can lead to another failed experience. Therefore, the purpose of the present study is to identify challenges and obstacles in remarriage based on the lived experience of divorced women in Yazd.

Methods: The model development stage is the qualitative part of the research and is of the type of "experience of experts", "thematic analysis", and "contextual". The statistical population of the qualitative part includes all divorced women from Yazd or living in Yazd who have a remarriage history of at least 6 months. Among these, several community members who had rich information about the phenomenon under study were selected through purposive sampling from the Life Counseling Centers of Fayyaz Bakhsh, Bolourian, and Rasta, and answered the researcher's questions through a semi-structured interview method. After interviewing 15 people, we reached saturation.

Results: The interview texts were analyzed using coding method. Ultimately, 232 concepts, 30 primary codes, 15 main themes (themes), and 48 subthemes (categories) were extracted from the lived experiences of divorced women with a history of remarriage. The main findings and categories included: issues related to children, ex-spouse, the circumstances of the suitors, fear of failure again, parenthood again, cultural issues, stereotypical views of divorced women, marital history, premarital acquaintance, similarities, skills and defining relationship boundaries, freedom from

Keywords

Lived Experience,
Divorced Women,
Remarriage,
Obstacles,
Challenges

Received: 01/03/2025

Published: 17/06/2025

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

social pressures, meeting needs, and mental health. Also, psychological theories, theories related to marriage and divorce, counseling methods used by domestic and foreign counselors and experts, and religious teachings related to marriage were examined, and a pre-remarriage counseling model was developed in 11 sessions (45 to 60 minutes).

Conclusion: Therefore, we conclude that the existence of gender stereotypes about women's marriage or celibacy in society has led to the formation of musts and obstacles on the path of remarriage, especially for women. Another major category of challenges in remarriage was women's fear and anxiety about experiencing another failure. According to the participants in the present study, they also had doubts when faced with remarriage and felt fear of another failure and anxiety about marriage. Due to the bitter experience they had in their past lives, the participants distrusted men and generalized this issue to all men. Some divorced women have not yet recovered from their past lives and are not optimistic about living together due to the problems and tensions of their past lives and live in fear of their past lives. On the other hand, it is important to note that in the culture and customs of our country, and especially in the city of Yazd, due to the specific cultural conditions, remarriage is not a desirable thing for women. Fear that the remarriage will also fail was another challenge for women in remarriage. Considering the themes and categories obtained in the present study, it is suggested that specialists in the field of marriage and family should have a multidimensional approach to remarriage instead of a unidimensional perspective, and considering the multidimensional structure of these marriages, consider it in the context of the intersystem (factors related to the interpersonal relationships of the couple) and the extra system (environmental and cultural factors). The use of the results of the present study by relevant authorities and institutions, including environments with traditional cultural contexts, can be a solution and facilitate remarriage. And given the stresses and challenges that come with remarriage, it is essential to educate individuals and equip them with the facilitating strategies mentioned in this research and communication and marital skills.

Conflicts of interest: None
Funding: None

Cite this article as:
Dehghani S, Dehghan Manshadi M, Sedrpoushan N, Nazari A. Investigating the Lived Experience of Women with A History of Remarriage and Identifying the Challenges and Obstacles to Remarriage. Razi J Med Sci. 2025(17 Jun);32.72.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en).

*This work is published under CC BY-NC-SA 4.0 licence.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

مقدمه

نهاد خانواده و ازدواج در چند دهه اخیر، تغییرات محسوسی را تجربه کرده است. باتوجه‌به سرعت تغییرات اجتماعی در سالیان اخیر، انتظار می‌رود که بر ارزش‌ها و نگرش‌های بین نسلی تأثیر گذاشته باشند و ازاین رو، نگرش نسل‌های جدید و قدیم در امر ازدواج از یکدیگر متمایز شده باشد (۱). طی دهه‌های گذشته طلاق در ایران روند صعودی داشت (۲). به‌طوری که در سال ۱۳۹۶، صد و هفتاد و پنج هزار مورد طلاق ثبت شده که بالاترین آمار تاریخ ثبت احوال ایران از سال ۱۳۴۳ است (۳). طبق گزارش سازمان ثبت احوال، تنها در سال ۱۳۹۸ از هر ۳/۹ ازدواج، یک مورد به طلاق انجامیده است. مطابق گزارش برخی منابع، کشور ایران چهارمین کشور پرطلاق دنیاست (۴). باتوجه‌به شیب تند افزایش آمار زنان سرپرست خانوار ایرانی و آمار پایین ازدواج مجدد زنان مطلقه (۲۵ درصد کمتر از میانگین جهانی) (۱)، ازدواج مجدد یکی از راه‌هایی است که می‌تواند ابعاد آسیب‌های اجتماعی و روانی ناشی از طلاق را کاهش داده و در بهبود کیفیت زندگی زنان مؤثر باشد (۵). ازدواج مجدد شانس دوباره‌ای است که زوجینی که به دلایل مختلف همسر خود را ازدست داده‌اند، برای خود، جهت تجربه دوباره زندگی مشترک فراهم می‌نمایند (۶). نتایج پژوهشی داخلی نشان داد، هر چه پذیرش اجتماعی مقوله ازدواج مجدد در کنش متقابل بین افراد بیشتر رواج یابد، زنان سرپرست خانوار پیوند اجتماعی بیشتری با اطرافیان خود داشته باشند و فشار اقتصادی را نیز تجربه کنند و فرزند کمتری داشته باشند، بیشتر به ازدواج مجدد گرایش دارند (۷). در ایران نیز تحقیقات میزان رغبت به ازدواج مجدد زنان سرپرست خانوار را بالا گزارش کرده‌اند (۸و۹). ولی این آمار بیانگر این واقعیت است که بخش قابل‌توجهی از زنان بعد از طلاق و فوت همسر علی‌رغم تمایل به ازدواج مجدد، در مقایسه با مردان کمتر مبادرت به ازدواج مجدد می‌نمایند و شاهد تفاوت جنسیتی در اقدام به ازدواج مجدد هستیم. تعداد زنان مجردی که به علت فوت همسر تنها مانده‌اند، ۶ برابر بیشتر از مردان همسر فوت شده و تعداد زنان مطلقه، ۲ برابر بیشتر از مردان جدا شده است (۱)؛ لذا، در این پژوهش تلاش شده تا چالش‌ها و بازدارنده‌های ازدواج مجدد زنان مورد بررسی قرار گیرد.

در جامعه کنونی ما، زنان پس از ترک شوهر غالباً با ابهامات و مخاطراتی از جمله سرپرستی فرزندان، مشکلات اقتصادی و زندگی در تنهایی روبرو هستند. نگرش غلط جامعه نسبت به زنان مطلقه و بیوه، آنان را در روابط اجتماعی و حضور در اجتماع با مشکلات عدیده‌ای روبرو می‌کند؛ نگاه‌های معنی‌دار، ازدست‌دادن حمایت‌های عاطفی همسر، فقر اقتصادی و تمایل به تنها ماندن و حفظ حیثیت و شخصیت خود پاره‌ای از مشکلات تمام ناشدنی آن‌هاست که گاه آن‌ها در معرض آسیب‌های جدی قرار می‌دهد (۱۰). علاوه بر فقر اقتصادی و آسیب‌پذیری اجتماعی، از نظر سلامت روانی نیز این زنان در معرض خطر هستند (۱۱). ازدواج مجدد یکی از راه‌هایی است، که می‌تواند ابعاد آسیب‌های اجتماعی و روانی را کاهش داده و در بهبود کیفیت زندگی این زنان مؤثر باشد (۱۱). مطالعات قبلی نشان داده‌اند که ازدواج مجدد، نقش مهمی در برآوردن نیازهای عاطفی، ذهنی و جنسی افراد دارد. همچنین در افراد مسن، باعث افزایش امید به زندگی، کاهش استرس، تنهایی، افسردگی، ترس از مرگ می‌شود و سلامت جسمی و روانی، کیفیت زندگی و امید به زندگی را در این افراد ارتقا می‌دهد (۱۲). بر اساس نتایج پژوهش اونح (۱۳)، با اینکه ازدواج مجدد حق مشروع سالمندان ویتنامی است و طبق قانون از آن محافظت می‌شود، با این‌حال، نگرش خانواده‌ها و جامعه نسبت به این پدیده، ناسازگار است (۱۳). از سوی دیگر در برخی از کشورها مانند آسیای جنوبی و آسیای جنوب شرقی، ازدواج مجدد برای مرد و زن برای فرار از عواقب معاشرت یک فرهنگ ضروری تلقی می‌شود تا به‌عنوان یک واحد خانوادگی ناقص دیده نشوند (۱۴). ازدواج مجدد یک تصمیم شخصی نیست، بلکه شبکه‌ای پویا از روابط با اعضای گسترده خانواده است که نماینده تصمیمات خانوادگی و اجتماعی است (۱۵). برخی مطالعات بخش مهمی از انگیزه زنان برای ازدواج نکردن و یا بی‌انگیزگی آن‌ها نسبت به ازدواج مجدد را به از ببین رفتن مشروعیت و مطلوبیت نقش‌های زنانه‌ای نسبت می‌دهند که فقط زن را در قالب مادر و همسر می‌بینند. علاوه بر این، تجارب

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

گذشتهٔ افراد از زندگی مشترکشان به میزان زیادی، تصورات آن‌ها را درباره ازدواج مجدد شکل می‌دهد (۱۶). عوامل بسیاری در کیفیت و موفقیت ازدواج مجدد، نقش دارند. در پژوهش های پیشین برخی از عوامل مرتبط باکیفیت ازدواج مجدد مورد بررسی قرار گرفته‌اند. معمولاً نقش‌های مذاکره شده خانوادگی، هنجارهای غیرشفاف، استراتژی‌های تشکیل خانواده منحصربه‌فرد و تجربه‌های زناشویی قبلی، همه گویای این هستند که چطور همسرانی که ازدواج مجددشان است، با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کند (۱۷). نکته مهم این است که زوج‌ها در ازدواج مجدد نسبت به زوج‌هایی که اولین ازدواجشان است، تمایل بیشتری به مشاجره دارند و کمتر از الگوهای مثبت ارتباطی بهره‌مندند (۱۸). آندرسون و گرین (۱۹) معتقدند که دوباره والدینی و ازدواج مجدد شامل چالش‌های اضافی برای خانواده‌ها و متخصصانی است که با آن‌ها درگیرند. دوباره والدینی و ازدواج مجدد همچنین پویایی‌های روابط خود زوجین را تغییر می‌دهد و می‌تواند نظم عادی امور را مختل کند. ازدواج مجدد همانند طلاق فقط یک اتفاق نیست، بلکه فرآیندی از وقایع است و طی یک حالت انتقالی ورود به این ازدواج‌ها صورت می‌گیرد. مطالعهٔ کیفی بررسی ادراک و تجربه زیسته زوجین از ازدواج مجدد نشان داده است که بافت اجتماعی، مذهبی و فرهنگی گسترده‌تر بر تجربه زوجین از ازدواج مجدد تأثیر دارد. این پژوهش‌ها به مضامینی همچون فرآیند طلاق گذشته و اهمیت و حل آن، غنای روابط در خانوادهٔ جدید، اقتدار والدینی و پذیرش فرزندان و... اشاره کرده‌اند (۲۰و۲۱).

پژوهش‌های چندی نیز به بررسی مسائل مربوط به طلاق و ازدواج مجدد زنان شهر یزد پرداخته‌اند که می‌توان به علل طلاق و پیش نیازهای آموزش زوجیت در شهر یزد، ازدواج پرمخاطره در زنان درگیر طلاق شهر یزد، عوامل تعیین کننده نگرش به ازدواج و تشکیل خانواده در شهر یزد، بازنمایی خانواده نابسامان از نگاه زنان درگیر طلاق در شهر یزد، بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان گرایش به طلاق در شهر یزد، دلایل ازدواج نکردن زنان مطلقه شهر یزد و ... اشاره کرد (۲۶-۲۲). اما پرداختن به مسائل و چالش های ازدواج مجدد در ایران و به خصوص در شهر یزد و ارائه راه‌کارهایی برای مواجه با این چالش‌ها، مورد غفلت واقع شده است. با اینکه ازدواج مجدد فرصت دوباره‌ای است برای تجربه زندگی مشترک، بااین‌حال این قسم از ازدواج با مشکلات زیادی همراه است که ناتوانی در مدیریت آن می‌تواند منجر به تجربه شکستی دوباره شود (۲۷و۲۸). در هر رابطه زوجی احتمال بروز تعارض و آشفتگی وجود دارد (۲۹). با این‌حال روابط زناشویی مجدد، سطح بیشتری از اختلافات و نارضایتی‌ها را شامل می‌شود (۳۰). فقدان وجود چنین پژوهشی در خصوص ازدواج مجدد، لزوم هر چه بیشتر این مطالعه را تبیین می‌کند. ازسوی دیگر، شهر یزد و به طور کلی استان یزد از جهت فرهنگی و اجتماعی، از چندین ویژگی فرهنگی برخوردار است و آمیزه ای منحصر به فرد از ترکیب عناصر مدرن و سنتی را در خود مجسم کرده است (۲۶).

قبل از ورود زوجین به مرحله ازدواج مجدد، می‌بایست طی واکاوی‌های عمیق، نیازها و خواسته‌های این گروه که برآورده نشدنش در بروز مشکلات زناشویی در طی ازدواج اول تأثیر داشته است، شناسایی گردد و زمینه برای رفع آن‌ها فراهم شود (۳۰و۳۱). لذا، با توجه به مطالعات انجام شده در ایران و در سایر کشورها، لزوم انجام پژوهشی در حوزه تجارب زیسته زنان مطلقه با سابقه ازدواج مجدد یزدی باتوجه‌به ویژگی‌های فرهنگی منحصر به فرد شهر یزد، که از جمله شهرهایی است که فرهنگ و آداب و رسوم کهن خود را به نسبت تا حدودی حفظ کرده و دارای خانواده‌هایی است که به نظر می‌رسد به علت آداب و رسوم سنتی و عرفی که حاکم بر عقاید آن‌هاست، برخی باورها و نگرش‌های مرتبط با فرآیند ازدواج به شیوه سنتی را حفظ کرده (۲۳) و ازدواج مجدد زنان مطلقه را چندان پذیرا نمی‌باشند، احساس می‌شود. زنان مطلقه با مشکلات اجتماعی، اقتصادی و روان‌شناختی بسیاری مواجه هستند. لذا، توانمندسازی زنان از مسیر ازدواج مجدد یکی از راه‌های مقابله با این مشکلات است. اما ازدواج مجدد نیز چالش‌هایی به

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

همراه دارد که همین موضـــوع مقاومت‌هایی را در برابر ازدواج مجدد ایجاد می‌کند. شناسایی چالش‌ها و موانع، در ازدواج مجدد براسـاس تجربه زیسـته زنان مطلقه با ســابقه ازدواج مجدد، کمک می‌کند تا زنان مطلقه در آستانه ازدواج مجدد، خود را برای مقابله با این موانع و چالش‌ها آماده و در مسیر ازدواج مجدد و سازگاری هر چه بیشتر با این چالش‌ها و موانع گام بردارند.

در پژوهش‌های پیشـــین چالش‌های ازدواج مجدد با حضور فرزندان مورد بررسی قرار گرفته؛ اما جای خالی تحقیقاتی که به طور عام چالش‌ها و موانع ازدواج مجدد را مورد بررسی قرار دهد، احساس می‌شود. با توجه به مطالعات انجام شـــده در ایران و دیگر کشـــورها چنین اسـتنباط می‌شـود که پدیده ازدواج مجدد زنان مطلقه، بیشـتر موضوعی فردی، خانوادگی و وابسـته به جامعه و فرهنگ اســـت و علی‌رغم اهمیت آن، به طور دقیق در ایران مورد مطالعه قرار نگرفته اسـت. باتوجه‌به شـرایط استان یزد، مذهبی بودن آن، فرهنگ خاص شهر یزد و نگرش یزدی‌ها نســـبت به اهمیت ازدواج و تشـــکیل خانواده حتی برای زنان مطلقه، درک تجارب زیســـته زنان مطلقه یزدی از ازدواج مجدد در خصوص چالش‌ها، موانع و عوامل موفقیت در ازدواج مجدد و همچنین ارائه راه‌کارها و برنامه‌هایی در خصـــوص کاهش و سـازگاری بیشـتر با این چالش‌ها می‌تواند به‌عنوان یک ضرورت موردتوجه قرار گیرد. لذا، هدف پژوهش حاضر بررســـی تجربه زیســـته زنان با ســـابقه ازدواج مجدد و شناسایی چالش‌ها و موانع موجود می‌باشد.

روش کار

تحقیق حاضـــر از لحاظ روش گردآوری اطلاعات، تحقیق آمیخته اکتشـافی اسـت و دارای دو بخش کیفی و کمی می‌باشـــد. این پژوهش در بازه زمانی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ انجام شد و قلمرو مکانی این تحقیق شهرستان یزد می‌باشـــد. در بخش کیفی بر اســـاس رویکرد پدیدارشـــناســـی به تبیین چالش‌ها و موانع در ازدواج مجدد بر اســـاس تجربه زیســـته زنان با ســـابقه ازدواج مجدد پرداخته می‌شـــود. ازاین‌رو پژوهش حاضـــر به دنبال مطالعه و کاوش کیفی در تجارب افراد تجربه کننده ازدواج مجدد، با اسـتفاده از روش پدیدارشـناسـی اســـت؛ چرا که این روش می‌تولند درک واقع‌بینانه‌تر و جامع‌تری از این پدیده به دســـت داده و زوایای پنهان معنایی و ذهنی آن را بهتر روشـن سـازد. جامعه آماری مورد مطالعه بخش کیفی شامل همه زنان مطلقه یزدی یا سـاکن در شـهر یزد که دارای سـابقه ازدواج مجدد حداقل ۶ ماه می‌باشند.

هدف از انتخاب مشـــارکت‌کنندگان در پژوهش‌های پدیدارشـناختی، انتخاب مشـارکت‌کنندگانی اسـت که تجربه زیسـته‌ای دارند که موردتوجه این مطالعه خاص اســـت و مایلند درباره تجارب خود صـــحبت کنند. ازاین‌رو، نمونه‌گیری در پژوهش پدیدارشـناسـی مبتنی بر هدف اسـت. چون هدف فهم پدیده موردنظر اسـت، افراد نمونه باید از میان افرادی که دارای تجارب کافی در مورد پدیده مورد مطالعه هستند و می‌توانند بهترین اطلاعات را در مورد موضـوع ارائه دهند، انتخاب شـوند. بر همین اساس، نمونه آماری بخش کیفی، زنان مطلقه یزدی (یا ساکن در شهر یزد) دارای سابقه ازدواج مجدد که حداقل ۶ ماه از ازدواج مجددشان گذشته است و به صـــورت هدفمنـد از بین مراجعه‌کننـدگـان بـه مراکز مشـــاوره زندگی، فیاض‌بخش، بلوریان و رســـتا بودند، انتخاب شـدند. در پژوهش حاضـر تعداد اعضـای نمونه (مصـاحبه‌شـوندگان) بر اسـاس معیار اشـباع انتخاب گردید و بعد از مصاحبه با ۱۵ نفر از زنان مطلقه دارای سابقه ازدواج مجدد به مرحله اشباع رسید.

به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات در پژوهش حاضـــر از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شده است. سؤالات مطرح شـده در جلسـه مصـاحبه محدود به فرضـیات پژوهشـــگر و مفاهیم از پیش تعیین شـــده نبود و به مصـاحبه شـونده این امکان را می‌داد تا درک و تفسـیر خود را از موضـــوع و اتفاقات با روش و بیان خود، بیان کند. سـؤالات مطرح شـده در مصـاحبه‌ها در ۷ محور اساسـی تدوین شـده اسـت، تا شـرایط مشـابهی را برای مشـارکت‌کنندگان ایجاد کند. سـؤالات بعد از طراحی توسط پژوهشگر، به‌وسیله اساتید و متخصصان حوزه مشـاوره بررسـی و جهت تأیید روایی اصـلاحاتی انجام شد. مصاحبه‌های پژوهش در طی زمانی بین ۴۵ تا ۶۰

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

دقیقه انجام شد. کلیت سؤالات اساسی پژوهش به گونه‌ای که مطرح شده، به شرح زیر می‌باشد:

- تجربه شما از ازدواج مجدد چگونه است؟ در ازدواج مجدد با چه موانعی روبه‌رو بوده‌اید؟
- چالش‌هایی که در ازدواج مجدد با آن مواجه بودید را بیان کنید؟ اگرخود یا همسر دومتان دارای فرزند بودید، در خصوص ارتباط با فرزند نیز توضیح دهید.
- نقش خانواده، اجتماع و فرهنگ را در ازدواج مجدد چگونه ارزیابی می کنید؟
- عوامل دخیل در موفقیت در ازدواج مجدد از دید شما شامل چه مواردی است؟
- در مورد کیفیت مسائل روان‌شناختی و شرایط روانی خود قبل و بعد از ازدواج مجدد صحبت کنید. (میزان اضطراب، استرس، آرامش، شرایط روحی و ..... شما با ازدواج مجدد چه تغییری با قبل از ازدواج کرده).
- چه عواملی شما را به ازدواج مجدد سوق داد؟ نقش عوامل مشوق در ازدواج مجدد را بفرمایید.
- پیامدهای مثبت و منفی ازدواج مجدد از نظر شما چیست؟

در ادامه به بررسی ملاک ورود و خروج بخش کیفی پرداخته می شود:

ملاک ورود: عدم مصرف داروهای روان‌پزشکی، گذشت حداقل ۶ ماه از ازدواج مجدد و رضایت به انجام مصاحبه بود و ملاک خروج شامل عدم رضایت و همکاری برای مصاحبه و فوت همسر بود.

در بخش پدیدارشناسی، تحلیل داده‌ها به روش تحلیل محتوا و استفاده از کدگذاری به روش ۷ مرحله‌ای کلایزی انجام پذیرفت.

در این پژوهش، به‌منظور بررسی روایی داده‌های کیفی از سه روش زیر استفاده شده است.

- تأیید مجدد داده‌های به‌دست‌آمده توسط مصاحبه‌شوندگان: در این مرحله مصاحبه‌های پیاده شده روی کاغذ را یک‌بار دیگر در اختیار مصاحبه‌شونده‌ها قرار داده و آنان مطالب پیاده شده را تأیید نمودند.
- آزمون فرضیه‌های رقیب: مطابق فنون مطرح شده توسط(اشتراوس و کوربین،۱۹۹۸)(۳۲)، پژوهشگر به فرضیه‌سازی در مورد داده‌ها پرداخته و فرضیه‌های رقیب را مورد تجزیه‌وتحلیل قرار می‌دهد. پرداختن به فرضیه‌های رقیب به روایی بیشتر فرض‌های تأیید شده قبلی کمک می‌کند.
- تایید روایی داده‌ها توسط متخصصان و کدگذاری مجدد مصاحبه‌ها توسط دو نفر داور: پس از تحلیل‌های اولیه، دو نفر متخصص به عنوان داور، بخشی از مصاحبه‌ها را کدگذاری کرده و توافق نهایی در مورد کدگذاری‌ها حاصل شد. همچنین کدهای به دست آمده توسط ۵ نفر متخصص حوزه روانشناسی و مشاوره، مورد تأیید قرار گرفت.

مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، روشی است که در این پژوهش مورداستفاده قرار گرفت. باتوجه‌به پژوهش‌های اندک انجام شده در زمینه موضوع پژوهش، سؤالات اولیه مصاحبه بر اساس کار میدانی مقدماتی به دست آمدند. به این صورت که پس از ۳ مصاحبه مقدماتی، سوالاتی استخراج شده و در مصاحبه‌های اصلی مورد استفاده قرار گرفتند. پس از طراحی و اصلاح بسته مشاوره‌ای بومی پیش از ازدواج مجدد برگرفته شده از بخش کیفی، به‌منظور تعیین اعتبار محتوایی و صوری، بسته تدوین شده در اختیار متخصصان و اساتید روان‌شناسی و مشاوره که به‌صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند، قرار گرفت.

ملاحظات اخلاقی: ضمن تعهد به پایبندی به کدهای سی و یک گانه اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی، کدهای مذکور در این پژوهش رعایت شده‌اند. این پژوهش تأییدیه کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد با شناسه IR.IAU.YAZD.REC.1401.024 را دارد.

یافته‌ها

یکی از بخش‌های مهم در هر پژوهشی، استخراج اطلاعات جمعیت‌شناختی است. ازاین‌رو، در این پژوهش نیز اطلاعات جمعیت‌شناختی هر یک از مصاحبه‌شوندگان استخراج‌شده و در جدول ۱ ارائه‌شده است. در پژوهش حاضر از زنان مطلقه یزدی (یا ساکن

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

جدول ۱- توزیع فراوانی مصاحبه‌شوندگان بر اساس اطلاعات جمعیت شناختی

ردیف	سن	سابقه زندگی مشترک اول	فرزند از ازدواج اول	سابقه ازدواج مجدد
۱	۳۵سال	۱سال و ۹ ماه	۱ دختر	۵سال
۲	۲۹سال	۲سال	بدون فرزند	۴سال
۳	۲۷سال	۶سال	بدون فرزند	۱سال
۴	۴۳سال	۱۰سال	۲فرزند	۷سال
۵	۴۸سال	۲۰سال	۲فرزند	۳سال
۶	۳۴سال	۶سال	۱فرزند	۲سال
۷	۴۲سال	۱۵سال	۲فرزند	۴سال
۸	۳۷سال	۶سال	۱فرزند	۱سال و نیم
۹	۲۵سال	۲سال	بدون فرزند	۲سال
۱۰	۳۹سال	۵سال	۱فرزند	۴سال
۱۱	۴۱سال	۴سال	۱ فرزند	۹سال
۱۲	۳۲سال	۳سال	۱ فرزند	۴سال
۱۳	۳۶سال	۷سال	۲فرزند	۱سال
۱۴	۳۵سال	۲سال	بدون فرزند	۵سال
۱۵	۴۰سال	۸سال	۱فرزند	۲سال و نیم

جدول ۲- محتوای بسته مشاوره‌ای پیش از ازدواج مجدد

عنوان جلسه	هدف کلی	چارچوب نظری	فعالیت	تکلیف	ارتباط با مقوله‌های بخش کیفی
جلسه اول:آشنایی، ایجاد رابطه درمانی، ارزیابی و سنجش اولیه، توضیح پروتکل درمانی	مصاحبه تشخیصی، ارزیابی دقیق مراجع، و	رویکرد سیستمی، نظریه شناختی-رفتاری، رویکرد ذهن آگاهی، نظریه خانواده درمانی مینو چین، نظریه نیاز-انتظار، نظریه همسان همسری(نظریه تعادل هایدر)، نظریه انتظار، نظریه‌های دلبستگی	معرفی مشاور، تکمیل فرم اطلاعات شخصی، آشنایی با فرایند مشاوره و اصول اساسی مشاوره (رازداری، ارتباط متقابل و ....)، علت مراجعه، تعریف موضوع از زبان مراجع، مشخص کردن اهداف درمانی، تعداد جلسات و قرارداد درمانی		
جلسه دوم: بررسی تاریخچه فردی زن و مرد(فردی)	بررسی ویژگی های فردی، ساختار خانوادگی(زیرمنظومه والدینی، خواهر-برادری)، روابط بین فردی، سابقه ازدواج اول	نظریه شناختی-رفتاری، ژنوگرام خانواده براساس نظریه سیستم‌های طبیعی و بین نسلی بوئن، طرحواره درمانی، نظریه سبک های فرزند پروری	بررسی وِیژگی های فردی زن و مرد، سابقه و کلیات ازدواج سابق، علل جدایی(اعتیاد، پرخاشگری، خیانت، مشکلات جنسی و.....)، نحوه برخورد با تعارضات و	انجام آزمون های شخصیتی و تشخیصی (آزمون نئو، MMPI و میلون در صورت لزوم)	عوامل موفقیت در ازدواج مجدد: مقوله‌های اصلی: آشنایی پیش از ازدواج و تشابهات

در شـهر یزد) که دارای سـابقه ازدواج مجدد با شـرط گذشـت حداقل ۶ ماه از ازدواج مجدد بودند، اسـتفاده شـد. مشـارکت‌کنندگان در این پژوهش ۱۵زن با میانگین سـنی ۳۶ سـال بود. مشـارکت‌کنندگان این پژوهش دارای سابقه زندگی مشترک متفاوت از ۱ سال تا ۱۵ سـال بودند. همچنین مشـارکت‌کنندگان پژوهش حاضـر برخی بدون فرزند و برخی دارای ۱ تا ۳ فرزند، از ازدواج گذشته خود بودند.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

جدول ۲- ادامه

عنوان جلسه	هدف کلی	چارچوب نظری	فعالیت	تکلیف	ارتباط با مقوله‌های بخش کیفی
جلسه سوم : بررسی و ارزیابی سیستم روانی زن و مرد باتوجه‌به نتایج تست و جلسه قبل(جلسه فردی)	بررسی وجود اختلالات روانی، مشکلات رفتاری، و تحریف های شناختی	نظریه دلبستگی، نظریه شناختی–رفتاری، نظریه طرحواره درمانی، نظریه سبک های فرزند پروری	بررسی نتایج آزمون ها و آزمون های صورت‌گرفته جلسه قبل، مصاحبه تکمیلی و تشخیص های افتراقی اختلالات در صورت لزوم	بسته به نتایج حاصل شده از آزمون ها و آزمون ها، تکالیف مربوط به هر تشخص به صورت فردی ارایه می گردد	چالش ها و مشکلات ازدواج مجدد: ترس و نگرانی از شکست مجدد
جلسه چهارم: بررسی مسائل و مشکلات مربوط به ازدواج سابق(فردی)	در این جلسه چالش ها، مسائل و مشکلات ازدواج سابق مورد بررسی قرار میگیرد، آمادگی زن و مرد برای ازدواج مجدد بررسی می‌شود(چالش ها و آسیب های ازدواج سابق برطرف شده اند، آمادگی پذیرش شرایط ازدواج مجدد را دارند	بررسی مراحل ویسمن(نظریه طلاق)، نظریه شناختی–درمانی، نظریه سیستمی، نظریه خانواده درمانی مینوچین، نظریه گلاسر، نظریه طرح‌واره درمانی	بررسی دلایل طلاق، بررسی آسیب های وارد شده ناشی از طلاق، بررسی الگوهای ارتباطی تکالیف: مشکلات و تعارضات ازدواج سابق را لیست کنند		چالش ها و مشکلات ازدواج مجدد: همسر سابق، موانع ازدواج مجدد: پیشینه ازدواج گذشته
جلسه پنجم و ششم: خودآگاهی در ازدواج مجدد، ملاک های انتخاب همسر، سنجش انتظارات و باورهای منطقی و غیر منطقی از ازدواج مجدد	بازخورد دادن مورد خصوصیات طرف مقابل بر اساس مشاهدات و تحلیل پرسش‌نامه ها (نتایج جلسات قبل)، بررسی ابهامات فردی هر یک از طرفین، بررسی نگرش خانواده هر یک از طرفین نسبت به این ازدواج، بررسی آمادگی لازم برای ازدواج مجدد، بررسی ملاک های انتخاب همسر، ارزیابی باورهای زن و مرد در خصوص ازدواج مجدد و تطابق و تناسب لازم (تشابه فرهنگی، پذیرش خانواده‌ها و ...	نظریه صافی، نظریه همسان همسری(نظریه تعادل هایدر)، نظریه نیاز–انتظار، نظریه طرحواره، شناختی–رفتاری	بررسی نظام شناختی و باورهای زن و مرد در خصوص ازدواج مجدد با استفاده از سوالات سقراطی، بررسی معیارهای زوجین در ازدواج(ویژگی ها و شرایط مورد انتظار از همسر)		عوامل موفقیت در ازدواج مجدد: آشنایی پیش از ازدواج، تشابهات موانع ازدواج مجدد: مسائل فرهنگی و نگاه کلیشه ای به زنان مطلقه
جلسه هفتم: چیستی، چرایی و چگونگی ازدواج مجدد	مشخص کردن عوامل موثر در تصمیم به ازدواج مجدد، دلایل ازدواج مجدد، فواید ازدواج مجدد و شرایط مشکل زا در ازدواج مجدد	نظریه دلبستگی، نظریه تبادل اجتماعی، نظریه طرحواره	مشاور در این جلسه زن و مرد را با سوالاتی از قبیل چرا می‌خواهند ازدواج کنند؟ چه انتظاراتی از ازدواج دارند؟ مواجه می‌کند و از آنها می خواهد در مورد این موارد تفکر کرده و پاسخ های خود را بیان کنند	تهیه لیستی از دلایل ازدواج مجدد توسط زن و مرد، تهیه لیستی از انتظارات و خواسته ها از ازدواج مجدد توسط زن و مرد	انگیزه ازدواج مجدد: برطرف کردن نیازها، رهایی از فشارهای اجتماعی، افزایش سلامت روان‌شناختی

مطابق با نتایج جدول فوق، از میان ۱۵ نفر فرد مصاحبه‌شونده، ۳ نفر در رنج سنی ۲۰ تا ۳۰ سال، ۷ نفر در رنج سنی ۳۰ تا ۴۰ سال و ۵ نفر در رنج سنی ۴۰ تا ۵۰ سال قرار داشتند. ۴ نفر از مصاحبه شوندگان از ازدواج اول فرزندی نداشتند و ۱۱ نفر دارای فرزند از ازدواج اول بودند. سابقه ازدواج مجدد مصاحبه شوندگان از ۱ سال تا ۹ سال متغیر بود.

در پژوهش حاضر بیشتر پژوهشگر بر این باور است، که چالش‌ها و موانع ازدواج مجدد را از دید زنانی که تجربه ازدواج مجدد داشته‌اند، را بررسی نماید. این

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

جدول ۲- ادامه

عنوان جلسه	هدف کلی	چارچوب نظری	فعالیت	تکلیف	ارتباط با مقوله‌های بخش کیفی
جلسه هشتم: چالش‌ها و مشکلات ازدواج مجدد	بررسی چالش ها و مشکلات ازدواج مجدد، حفظ تعهدات و مرزهای رابطه با همسر سابق، رضایت فرزندان از ازدواج مجدد والدین، نگهداری و تربیت فرزندان، حضور فرزندان از ازدواج سابق، دوباره والدینی	شناختی-رفتاری، نظریه انتظار، سبک های فرزند پروری، نظریه سیستمی، نظریه گلاسر، نظریه ساختار قدرت در خانواده	چالش های ازدواج مجدد از نظر زن و مرد مورد بررسی قرار میگیرد، مرزهای رابطه با همسر قبلی در رابطه اینده مشخص می‌شود، مسئولیت نگهداری و مراقبت از فرزندان هریک از طرفین از ازدواج قبلی و نقش همسر آینده در این ارتباط مورد بررسی قرار می گیرد	لیستی از چالش ها و مسائلی که در ازدواج مجدد با آن رو به رو هستند تهیه کنند	جالش ها و مشکلات ازدواج مجدد: مسائل مربوط به فرزندان، همسر سابق، دوباره والدینی، شرایط خواستگاران و ترس و نگرانی از شکست مجدد
جلسه نهم: موانع ازدواج مجدد	بررسی مسائل فرهنگی مربوط به ازدواج مجدد در زن و مرد و خانواده‌های هریک از طرفین و تمایل به داشتن فرزند مشترک	شناختی-رفتاری، نظریه انتظار، سبک های فرزند پروری، نظریه سیستمی، نظریه گلاسر، نظریه ساختار قدرت در خانواده	بررسی دیدگاه های هر یک از طرفین و خانواده‌های آن ها در خصوص ازدواج مجدد، صحبت پیرامون دوباره والدینی و تصمیم به فرزند آوری پس از ازدواج مجدد	تجارب خود را از زندگی سابق لیست کنند، نقاط ضعف و قوت رابطه، به تجارب بپردازند و نه خاطرات	موانع ازدواج مجدد: مسائل فرهنگی، نگاه کلیشه ای به زنان مطلقه، پیشینه ازدواج گذشته
جلسه دهم: آگاهی بخشی در مورد فرایند ازدواج، آشنایی و خواستگاری	بررسی شرایط، اقتضائات و عرفیات بومی و فرهنگی، اطلاعات لازم در زمینه دوره شناخت پیش از ازدواج، نحوه ارتباط در دوران شناخت، کیفیت و کمیت و موارد لازم جهت بررسی در این دوران	نظریه اریکسون(هویت یابی و صمیمت و ..)، نظریه طرحواره	نظر هر یک از طرفین و خانواده‌های آنان در خصوص مدت زمان آشنایی، چگونگی ارتباط در این دوران و ملاک های شناخت در این دوران، ارتباط با فرزندان و روابط مورد بررسی قرار می گیرد	انتظارات در زمینه شیوه برگزاری رسم و رسومات، مراسم و.... یادداشت شود	عوامل موفقیت در ازدواج مجدد: آشنایی پیش از ازدواج، تشابهات موانع ازدواج مجدد: مسائل فرهنگی
جلسه یازدهم: آموزش مهارت های زناشویی بر اساس ضعف های مشخص شده در جلسات ارزیابی	ضعف های طرفین براساس جلسات ارزیابی و مسائل موجود در ازدواج سابق شناسایی و در این خصوص آموزش های لازم صورت می گیرد	نظریه گاتمن، خانواده درمانی گلاسر، نظریه خانواده درمانی ستیر	براساس ضعف های شناسایی شده، تکالیف لازم توسط مشاور ارایه می گردد. همچنین منابع مورد نیاز جهت مطالعه معرفی و در اختیار طرفین قرار می گیرد.		عوامل موفقیت در ازدواج: مهارت‌ها

موارد می‌بایست، از نقطه‌نظر افراد تجربه‌گر و از رویکرد درونی بیشتر بررسی شود. ازاین‌رو پژوهش حاضر به دنبال مطالعه و کاوش کیفی در تجارب افراد تجربه‌کننده ازدواج مجدد، با استفاده از روش پدیدارشناسی است؛ چرا که این روش می‌تواند درک واقع‌بینانه‌تر و جامع‌تری از این پدیده به دست داده و زوایای پنهان معنایی و ذهنی آن را بهتر روشن سازد.

روش استفاده شده در پژوهش حاضر، در اولین گام برگزاری مصاحبه‌های پیمایشی است. مصاحبه یکی از ابزارهای مهم به‌منظور گردآوری داده‌ها بوده که برای افراد مصاحبه شونده این امکان را فراهم می‌نماید که با مصاحبه‌کننده یا پژوهشگر به طور مستقیم در تعامل باشند. درنتیجه، پژوهشگر می‌تواند هم‌زمان در حین مصاحبه ادراکات، علایق و خواسته‌های معقول

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

جدول ۳- نمونه تحلیل داده‌ها در زمینه چالش‌ها و مشکلات ازدواج مجدد

چالش‌ها و مشکلات	مقوله اصلی	مقوله فرعی	نمونه کدها
		ترس از عدم‌پذیرش فرزند توسط همسر جدید	پسر دومم با همسر دومم ارتباط خوبی ندارد
		عدم توافق در شیوه‌های فرزندپروری	اول از همه تربیت بچه، میزان دخالت همسر مجدد در تربیت فرزند،
	مسائل مربوط به فرزندان	تعارض کودک با والد جدید	دخالت، تعیین تکلیف، اجبار در چگونه هزینه‌کردن و میزان
		نگهداری و تربیت فرزندان غیرمشترک	هزینه‌کردن برای فرزند، نسبت به رابطه من با فرزندم حسادت دارد و....
		نحوه و میزان ارتباط با همسر سابق	همسرم از ارتباط من با همسر سابقم ناراحت میشه برای برخی مسائل
		ایجاد مزاحمت	مربوط به بچه‌ها (درس و مدرسه و مشکلات و....) مجبور هستم با
		حفظ تعهدات پس از ازدواج	پدر بچه‌ها (همسر سابقم) صحبت کنم، همسر سابقم اصرار به
			بازگشت داشت و زمانی که متوجه تصمیم من برای ازدواج مجدد شد
	همسر سابق		مزاحمت و تنش‌هایی را برای من ایجاد کرد
		عدم تناسب سنی	معمولاً افرادی به من پیشنهاد ازدواج می دادند که یا متاهل بودند و
	شرایط خواستگاران	شرایط خانوادگی	پیشنهاد ازدواج موقت می دادند و یا اختلاف سنی زیادی داشتند
		متأهل بودن	
		پیشنهاد ازدواج موقت و ازدواج سفید	
		ترس از شکست مجدد	نمی‌خواستم اشتباهات ازدواج قبلی تکرار شود، به همین دلیل انتخاب
	ترس و نگرانی از	ترس از قضاوت‌ها و حرف‌های مردم	سخت بود،
	شکست مجدد	بی‌اعتمادی و بدبینی نسبت به جنس مخالف	تنش‌هایی که در زندگی سابقم تجربه کرده بودم من را نسبت به همه
		نگرانی از ارتباط با خانواده همسر	مردان بی‌اعتماد کرده بود. نگران بودم در صورت بروز مشکل در
			زندگی جدید، به‌عنوان فرد ناسازگار و مقصر ازدواج قبلی هم قضاوت شوم
		تصمیم در مورد فرزند دار شدن	نگرانم با تولد فرزند جدید، توجه و احساس مسئولیت به فرزندم از
	دوباره والدینی	برقراری عدالت بین فرزندان مشترک و غیرمشترک	زندگی سابقم کمتر شود، نگرانم نتوانم بین فرزندم از همسر سابق و
		حضور و مزاحمت همسر سابق	فرزند آینده عدالت را برقرار کنم، همسرم باتجربه جدید پدر شدن
		مقایسه شرایط زندگی سابق با زندگی بعد از ازدواج مجدد	محبت پدرانه را از فرزند غیر مشترکمان دریغ کند

جدول ٤- نمونه تحلیل داده‌ها در زمینه موانع ازدواج مجدد

	مقوله اصلی	نمونه کدها	نمونه نقل‌قول
	مسائل فرهنگی	ناپسند انگاری پدیده طلاق	شاید برخی از خانواده‌ها ازدواج زنان مطلقه با پسرانشان را صحیح ندانند، معمولاً موافقت
		فردی که طلاق‌گرفته دارای	با ازدواج با زنان مطلقه دشوار است و اینکه فکر می‌کنند به دلیل مشکلات خودشان
		عیب‌ونقص است	طلاق گرفته‌اند.
	نگاه کلیشه‌ای به زنان	عدم توانایی زنان در حل مشکلات	باوری که در جامعه نسبت به زنان مطلقه وجود دارد اینکه افراد ناسازگاری بودن که
	مطلقه	زناشویی	نتوانستند مسائل زندگی مشترک رو حل‌وفصل کنند و یا اینکه ناسازگار هستند، یکی از
		ناسازگاری	علل مخالفت برخی خانواده‌ها با ازدواج پسرشان با زنان مطلقه نگاهی است که به زنان
موانع ازدواج مجدد		احتمال ورود به روابط نامشروع	مطلقه دارند و فکر می‌کنند در دوران مطلقه بودن ممکن است روابط نامشروعی را تجربه کرده باشند.
	پیشینه ازدواج گذشته	حفظ ارتباط با همسر سابق	همسر اولم تلاش می‌کرد که مانع ازدواج مجدد من شود، همسر سابقم برای بازگشت من
		حضور و مزاحمت همسر سابق	به زندگی مشترک تلاش می‌کرد و بعد از اینکه متوجه تصمیم من برای ازدواج مجدد شد
		مقایسه شرایط زندگی سابق با	مزاحمت‌ها و مشکلاتی را ایجاد کرد.
		زندگی بعد از ازدواج مجدد	مقایسه زندگی مشترک سابق با گزینه‌ها و شرایط همسر بعد از ازدواج مجدد به‌خصوص در حوزه مسائل مالی و خرج‌کردن در خانواده
		فشار اجتماعی مبنی بر ادامه تجرد و	انتظار جامعه از زنان مطلقه‌ای که صاحب فرزند هستند این است که مجرد بمانند و از
		نگهداری از فرزند	فرزند خود مراقبت کنند، ازدواج مجدد برای من که مسئولیت نگهداری از فرزندانم را به عهده داشتم با عذاب وجدان همراه هست

مصاحبه‌شونده‌ها را عمیقاً ارزیابی نماید.

محتوای بسته مشاوره‌ای تدوین شده در جدول ۲ آورده شده است.

در گام دوم پژوهش حاضر، طراحی و اصلاح بسته

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

مشاوره‌ای بومی پیش از ازدواج مجدد برگرفته شده از بخش کیفی، انجام و به‌منظور تعیین اعتبار محتوایی و صوری در اختیار متخصصان و اساتید مشاوره و روان‌شناسی که به‌صورت هدفمند نمونه‌گیری شده بودند، قرار گرفت.

در مرحله گردآوری پروتکل مصاحبه، یک پروتکل اجرا می‌شود تا موضوعات استخراج‌شده پرسیده شود. در این پروتکل، پژوهشگران ابتدا به معرفی خود پرداخته، ضرورت و شالوده مصاحبه را تشریح کرده و یک تعریف کلی در ارتباط با موضوع در اختیار مصاحبه‌شونده قرار می‌دهد. آنگاه، از مصاحبه‌شوندگان پرسیده شد که آیا آن‌ها در ازدواج مجدد، با چالش ها و موانعی مواجه شده اند؟ در واقع، مصاحبه در گام نخست سعی شد با یک پیشینه صحیح آغاز گردد.

در ابتدا مصاحبه، اهداف پژوهش برای مصاحبه‌شوندگان به طور کامل تشریح شد. آنگاه اهمیت و ضرورت پژوهش توضیح داده شد. در این راستا مصاحبه‌شوندگان با توجه به موضوع پژوهش تجربیات و مشاهدات خویش را مطرح کردند. اغلب اوقات سؤالات متعددی برای تشریح بهتر مسائل و اهداف پژوهش از آن‌ها پرسیده شده و آنان با جزئیات بیشتر توضیح در ارتباط با آن توضیح می‌دادند. هر مصاحبه بین ۱۵ تا ۴۰ دقیقه به اتمام رسید. در پایان، از سوی پژوهشگر از مصاحبه‌شونده در ارتباط با روند و رویه مصاحبه سؤال پرسیده شد.

داده‌های حاصل از مصاحبه با ۱۵ شرکت کننده مورد تحلیل قرار گرفت. داده ها در مرحله اول جمله به جمله بررسی و کد گذاری شد و در نهایت ۳۰ کد اولیه از تجارب زیسته زنان مطلقه با سابقه ازدواج مجدد استخراج گردید. در نهایت، مفاهیم اولیه بررسی و استخراج شد. پژوهش در جهت حمایت درون‌مایه‌ها و کمک به پیگیری روند تجزیه‌وتحلیل استفاده شود و در نهایت این مقوله‌ها در یک ساختار نهایی جمع‌آوری شده که نشان‌دهنده ماهیت تجربه زنان دارای تجربه ازدواج مجدد مشارکت‌کننده در این پژوهش است.

نتایج فرآیند تحلیل داده‌های حاصل از تحلیل جلسات مصاحبه ۱۵ مشارکت‌کننده ارائه شده است.

این مصاحبه ها در ۲۳۲ کد اولیه کد گذاری شدند و سپس با ادغام بسیاری از موارد مشترک در ۳۰ مفهوم و جملات مقوله ای گروه بندی شدند و در نهایت در این پژوهش، جهت نمایان ساختن تجربه زیسته زنان دارای تجربه ازدواج مجدد و موارد موثر بر آن، در خصوص چالش ها و مشکلات، موانع، عوامل موفقیت و انگیزه ازدواج مجدد، ۱۵ درون مایه‌ی اصلی(تم) و ۴۸ درون مایه‌های فرعی(مقوله)، استخراج گردید. این موارد شامل:

- ✓ چالش‌ها و مشکلات ازدواج مجدد: با درون‌مایه‌های اصلی: مسائل مربوط به فرزندان، همسر سابق، شرایط خواستگاران، ترس و نگرانی از شکست مجدد و دوباره والدینی.
- ✓ موانع ازدواج مجدد: با درون‌مایه‌های اصلی مسائل فرهنگی، نگاه کلیشه‌ای به زنان مطلقه و پیشینه ازدواج گذشته.

درون‌مایه‌ها از درون با یکدیگر همگرا هستند، ولی از بیرون واگرا می‌باشند. درون‌مایه‌های اصلی و فرعی به‌دست‌آمده از این مطالعه که نمایان گر الگویی از پدیده‌ی مورد بررسی، یعنی ماهیت تجربه زیسته زنان با سابقه ازدواج مجدد، از موانع و چالش‌ها در ازدواج مجدد در جدول ۳ آورده شده‌اند.

چالش‌ها و مشکلات ازدواج مجدد: یکی از مواردی که در تجربه زیسته زنان باتجربه ازدواج مجدد مورد اشاره قرار گرفته بود، چالش‌ها و مشکلاتی هستند که بر ازدواج مجدد آن‌ها تأثیرگذار بوده است؛ از جمله چالش‌ها و مشکلاتی مانند مسائل مربوط به فرزندان، همسر سابق، شرایط خواستگاران، ترس و نگرانی از شکست مجدد و دوباره والدینی.

هر کدام از این مقوله‌های اصلی، شامل زیر مجموعه‌ها و مفاهیم یا کدهای مرتبط با مقوله خاص خود است. به‌عنوان‌مثال: در مسائل مربوط به فرزندان، زنان مشارکت‌کننده اشاره کردند که تعارض کودک با والد جدید یکی از مقوله‌های فرعی مربوط به مقوله فرزندان است. در خصوص مقوله اصلی همسر سابق، یکی از مصاحبه‌شوندگان اظهار کرد "همسرم از ارتباط من با همسر سابقم ناراحت می شه، برای برخی مسائل

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

مربوط به بچه‌ها (درس و مدرسه و مشکلات و....) مجبور هستم، با پدر بچه‌ها (همسر سابقم) صحبت کنم". در ارتباط با مقوله اصلی شرایط خواستگاران، یکی از مصاحبه‌شوندگان بیان کرد پیشنهاد ازدواج موقت و ارتباطات غیرشرعی در زمان مطلقه بودن زیاد بود. در ارتباط با مقوله ترس و نگرانی از شکست مجدد، زنان مطلقه باتوجه‌به سابقه شکست و تنش در زندگی سابق، نگرانی‌هایی در این خصوص دارند. در خصوص دوباره وللدینی نیز نگرانی از فرزندآوری مجدد، پذیرش نقش والدی جدید، ارتباط فرزند جدید با فرزندان ازدواج سابق و برقراری عدالت بین فرزندان نگرانی‌هایی را برای زنان به دنبال داشت. حال این ۵ مقوله اصلی، با ذکر مثال‌هایی از صحبت‌های مشارکت‌کنندگان، توضیح داده می‌شوند و در جدول ۳ همراه با کدهای اولیه و نمونه نقل‌قول‌های مشارکت‌کنندگان طبقه‌بندی‌شده است.

ازدواج و تشکیل یک خانواده به‌صورت طبیعی با چالش‌هایی همراه است، اما این موضوع در مورد ازدواج مجدد به میزان بیشتری است. وجود کلیشه‌های جنسیتی در مورد ازدواج زنان و یا تجرد آن‌ها در اجتماع، باعث شکل‌گیری بایدها و موانعی بر سر راه ازدواج مجدد به‌خصوص زنان بوده است. بر اساس تجربه مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر این موانع گاه توسط خانواده و اطرافیان و گاه توسط همسر گذشته صورت می‌گرفت. علاوه بر این تجربه شکست در ازدواج و روابط گذشته موجب ترس و تردید افراد از ازدواج مجدد می‌شود؛ بنابراین موانع ازدواج به‌عنوان این درون‌مایه اصلی انتخاب شد. موانع ازدواج مجدد دارای ۳ مقوله اصلی است که شامل مسائل فرهنگی مربوط به شهر یزد، نگاه کلیشه‌ای به زنان مطلقه، پیشینه ازدواج گذشته است. در ادامه به هریک از مقوله‌های اصلی و زیر مقوله‌های فرعی‌شان به‌صورت جداگانه پرداخته می‌شود. در جدول ۴ نحوه طبقه‌بندی این مقوله همراه با زیر مقوله‌ها و ابعاد آن نشان داده شده است.

بحث

هدف از مطالعه حاضر، بررسی تجربه زیسته زنان با سابقه ازدواج مجدد و شناسایی چالش ها و موانع ازدواج مجدد می‌باشد. یافته‌های این پژوهش حاصل تحلیل مصاحبه‌های عمیق نیمه ساختاری با ۱۵ مشارکت‌کننده خانم دارای تجربه ازدواج مجدد بود که در ۱۵درون مایه اصلی(تم) و ۴۸ درون مایه‌های فرعی(مقوله)، دسته بندی شد.

این نتایج بینش عمیقی در مورد الگوهای تعاملی زوجی تجربه شده در بین زنان دارای تجربه ازدواج مجدد ارائه نمود. الگوی تجربه شده این نمونه شامل درون‌مایه‌های اصلی زیر بود:

- ✓ چالش‌ها و موانع ازدواج مجدد با درون‌مایه‌های اصلی: مسائل مربوط به فرزندان، همسر سابق، شرایط خواستگاران، ترس و نگرانی از شکست مجدد و دوباره والدینی.
- ✓ موانع ازدواج مجدد: با درون‌مایه‌های اصلی مسائل فرهنگی، نگاه کلیشه‌ای به زنان مطلقه و پیشینه ازدواج گذشته.

در ادامه به بررسی چالش‌ها و مشکلات ازدواج مجدد پرداخته می شود. درون‌مایه‌های اصلی: مسائل مربوط به فرزندان، همسر سابق، شرایط خواستگاران، ترس و نگرانی از شکست مجدد و دوباره والدینی زیربنای تأسیس یک خانواده ازدواج است. انسان نیاز دارد همسری انتخاب کند که در جوار او به آرامش و سعادت دست یابد. اگر نیاز فطری به درستی هدایت نشود باعث بسیاری از مشکلات و ناراحتی‌های جسمی و روانی می‌شود. اما ازدواج یک مسئله پیچیده و چالش برانگیز نیز بوده و به مانند دو لبه تیغ عمل می‌کند، چراکه در سوی دیگر آن یک زندگی پر از تعارض است (۳۳).

به دلیل تغییر در شرایط اجتماعی، فرهنگی، افزایش آمار طلاق و نرخ بالای تجدد بعد از ازدواج ناموفق، تدابیری در خصوص افزایش تمایل به ازدواج مجدد، اندیشیده شده که همین موضوع لزوم توجه به مشاوره و آموزش قبل از ازدواج مجدد را بیش از پیش روشن می‌کند. در دوره‌های اخیر تلاش‌هایی برای تدوین و راه

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

اندازی دوره‌های آموزش و مهارت افزایی افراد برای داشتن یک زندگی خانوادگی موفق صورت پذیرفته است. هدف نهایی آموزش پیش از ازدواج کمک به استحکام و ثبات ازدواج، کاهش نرخ طلاق و ارتقاء کیفیت ازدواج و دستیابی به خودآگاهی است (۳۴). پدیده ازدواج مجدد با توجه به تجربه شکست قبلی، فرایندی حساس تر بوده و نیاز هست با دانش و آگاهی بیشتر در این مسیر قدم برداشت. عوامل بسیاری در کیفیت و موفقیت ازدواج مجدد، نقش دارند. در پژوهش‌های پیشین برخی از عوامل مرتبط باکیفیت ازدواج مجدد مورد بررسی قرار گرفته‌اند. معمولاً نقش‌های مذاکره شده خانوادگی، هنجارهای غیر شفاف، استراتژی‌های تشکیل خانواده منحصر به فرد و تجربه‌های زناشویی قبلی، همه گویای این هستند، که چطور همسرانی که ازدواج مجددشان است، با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند (۱۷). یکی از مواردی که در تجربه زیسته زنان با تجربه ازدواج مجدد مورد اشاره قرار گرفته بود، چالش‌ها و مشکلاتی هستند که بر ازدواج مجدد آن‌ها تأثیر گذار بوده است. یکی از چالش‌هایی که زنان دارای تجربه ازدواج مجدد این پژوهش با آن مواجه شده بودند، ضعف مهارت زناشویی در رابطه‌اشان است. از دیدگاه آنان نبود مشاور و راهنما برای راهنمایی زوجین به خصوص شریکی که سابقه ازدواج در گذشته را نداشته است، می‌تواند چالش‌هایی را برای رابطه زناشویی ایجاد کند. نکته مهمی که پژوهش‌های گذشته نیز به آن اشاره کردند، این است که زوج‌ها در ازدواج مجدد نسبت به زوج‌هایی که اولین ازدواجشان است، تمایل بیشتری به مشاجره دارند و کمتر از الگوهای مثبت ارتباطی بهره‌مندند (۱۸). یکی از چالش‌های اصلی افرادی که ازدواج مجدد کرده‌اند مسائل مربوط به فرزندان است؛ تا جایی که گاهی حضور خود فرزند مانعی در برابر ازدواج مجدد می‌شود (۳۵).

آندرسون و گرین (۱۹) معتقدند که دوباره والدینی و ازدواج مجدد شامل چالش‌های اضافی برای خانواده‌ها و متخصصانی است که با آن‌ها درگیرند. دوباره والدینی و ازدواج مجدد همچنین پویایی‌های روابط خود زوجین را تغییر می دهد و می تواند نظم عادی امور را مختل کند. در برخی پژوهش‌های خارجی به بررسی چالش‌های ازدواج مجدد پرداخته شده که به چالش‌هایی همانند تهدید روابط زوجی با تعارض‌های کودکان، مدیریت تعارض ها، پذیرش و فرایند انتقال به درون خانوادهٔ جدید اشاره شده است (۱۹و ۳۸-۳۶). مشارکت‌کنندگان پژوهش به نقش نگهداری و تربیت فرزندان آن‌ها در ایجاد مشکلات و چالش‌ها در ازدواج مجدد آن‌ها اشاره کرده بودند. ورود فردی جدید به رابطه والد-فرزندی و ناسازگاری فرزندان با این فرد تازه وارد شده از جدی ترین چالش‌های این زنان بود. مطالعات بررسی ادراک کودکان از ازدواج مجدد والدین خود، نشان می‌دهد، کودکان در این خانواده‌ها به مقایسه والد جدید خود با والد خونی و بیولوژیکی می‌پردازند (۳۹). همچنین درصورت عدم وجود تعارض میان کودک و والد جدید، اما به دلیل تفاوت در دیدگاه نسبت به فرزند پروری زنان مشارکت‌کننده در این پژوهش با شریک خود دچار چالش می‌شدند. علاوه بر این از منظر مشارکت کنندگان پژوهش در برخورد با فرزندان غیرمشترک به دلیل عدم احساس دلبستگی و تعلق به آن‌ها دچار احساس دوگانه و گناه نسبت به تربیت و نگهداری از آن‌ها شده بودند. پژوهش‌های گذشته نشان داده است که ابهام نقش‌ها و مسئولیت‌هایی که افراد در ازدواج مجدد به‌ویژه در جایگاه والد ناتنی بر عهده می‌گیرند، می‌تولند نقش به سزایی در چالش‌های زوجین در ازدواج مجدد داشته باشد (۳).

بر اساس تجربه زنان مشارکت‌کننده در پژوهش هنگام اقدام برای ازدواج مجدد با مانع تراشی‌هایی از جانب شریک گذشته روبرو شده بودند. به نظر می‌رسد، یکی از چالش‌های جدی در ازدواج مجدد زنان عوامل مربوط به ازدواج گذشته مانند همسر سابق است. همسر سابق با حسادت و ایجاد مزاحمت از طریق استفاده ابزاری از فرزندان یا برقراری ارتباط مکرر به بهانه فرزندان مانعی را بر سر شکل‌گیری رابطه مجدد توسط شریک سابق ایجاد می‌کند (۳). ارتباط با شریک سابق برای هماهنگی‌های مرتبط با فرزندان مشترک

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

یکی از چالش‌های ازدواج مجدد بر اساس تجارب مشارکت‌کنندگان پژوهش بود. زیرا این موضوع حساسیت شریک جدید را برمی‌انگیزد و به‌تبع آن این حساسیت در رابطه مشترک زناشویی زوجین جدید منعکس شده است. نقش همسر سابق در کیفیت ازدواج مجدد نیز توسط محققان مورد بررسی قرار گرفته است. بسیاری از تحقیقات نشان می‌دهند که ارتباط با همسر قبلی، تهدیدی برای کیفیت و رضایتمندی از ازدواج مجدد محسوب می‌شود و منجر به کشمکش و تعارض در رابطه می‌گردد (۴۰و۴۱).

بر اساس تجربه زیسته زنان مشارکت‌کننده، شرایط خواستگاران از دیگر مقوله‌های اصلی چالش‌های ازدواج مجدد برای این گروه محسوب می‌شد. از جمله مقوله‌های فرعی مربوط به خواستگاران، عدم تناسب سنی، متأهل بودن و پیشنهاد ازدواج موقت بود. در جامعه نگاه خوبی به زنان مطلقه وجود ندارد به همین دلیل خواستگاران دارای شرایط سنی مناسب به این افراد مراجعه نمی‌کنند و بیشتر خواستگاران، سن بیشتری نسبت به زنان مطلقه دارند (۱۰). از سوی دیگر برخی مردانی که همسر دارند، به دلایلی مثل بیماری همسر، بی توجهی همسر و یا عدم تفاهم با همسرشان تمایل دارند همسر دومی داشته باشند، به سراغ زنان مطلقه می‌روند و از آنجایی که معمولاً زنان دوست ندارند همسر دوم باشند، این مورد از مشکلات و چالش‌های ازدواج مجدد می‌باشد. از دیگر مقوله‌های مربوط به شرایط خواستگاران، پیشنهاد ازدواج موقت بود. مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر اذعان داشتند که به دلیل شرایط مطلقه بودن، پیشنهادهای بسیاری در ارتباط با ازدواج موقت داشتند که باتوجه‌به شرایط فرهنگی و خانوادگی حاکم، از چالش‌های آنان برای تصمیم به ازدواج مجدد بود.

از دیگر مقوله‌های اصلی چالش‌های ازدواج مجدد، ترس و نگرانی زنان از تجربه شکست مجدد بود. از نظر مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر خود نیز در مواجه با ازدواج مجدد، دچار تردیدهایی می‌شدند و نسبت به ازدواج احساس ترس از شکست مجدد و اضطراب می‌کردند. مشارکت‌کنندگان به دلیل تجربه تلخی که از زندگی گذشته داشتند، نسبت به مردان بی‌اعتماد شده و این مسئله را به‌تمامی مردان تعمیم می‌دهند. برخی از زنان مطلقه هنوز از زندگی گذشته‌شان ترمیم نیافته‌اند و به دلیل مشکلات و تنش‌های زندگی گذشته، نسبت به زندگی مشترک خوش‌بین نیستند و با ترس از زندگی گذشته زندگی می‌کنند. از سوی دیگر توجه به این نکته حایز اهمیت است که در فرهنگ و عرف کشور ما و به‌ویژه شهر یزد باتوجه‌به شرایط فرهنگی خاص، ازدواج مجدد برای زنان امری پسندیده نیست. ترس از اینکه ازدواج مجدد هم با شکست مواجه شود از دیگر چالش‌های ازدواج مجدد برای زنان بود.

از دیگر مقوله‌های چالش‌های ازدواج مجدد باز وللدینی بود. یکی از چالش‌های مهم برای بسیاری از زنان مطلقه دارای فرزند، دوباره والدینی (تمایل به دوباره والدشدن و یا والدگری جدید برای فرزند غیرمشترک است) به‌خصوص اگر فرزند دختر داشته باشند. نگرانی از اینکه فردی که وارد زندگی آن ها می‌شود، نگاه پدرانه نسبت به فرزندشان داشته باشد و از لحاظ روانی و جسمی و جنسی به فرزندشان آسیب نزند. از سوی دیگر نگرانی از اینکه با والدشدن مجدد نتوانند بین فرزندانشان (مشترک و غیرمشترک) باتوجه‌به عدم حضور و حمایت‌های پدر فرزند غیرمشترک، عدالت را برقرار کنند و یا در چرخه تبعیض بین فرزندان وارد شوند. برخی مشارکت‌کنندگان بیان کردند باتوجه‌به سختی‌هایی که در مسائل مربوط به فرزندان در زندگی گذشته متحمل شده‌اند، تمایل مجدد به مادر شدن ندارند؛ اما از آنجایی که همسرانشان صاحب فرزند نبودند، تمایل داشتند والدشدن را تجربه کنند و همین موضوع از چالش‌هایی بود که با آن مواجه بودند. عدم آگاهی نسبت به ازدواج مجدد و چالش‌های آن، منجر به انتخاب نادرست، داشتن انتظارات نامعقول و به‌تبع آن ناهمخوانی اولویت‌ها می‌شود. همچنین عدم شناخت کافی نسبت به شرایط ازدواج مجدد و مسائل آن و عدم آمادگی برای مقابله صحیح و کارآمد با چالش‌ها باعث تشدید تعارضات در ازدواج مجدد و در نتیجه

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

کاهش کیفیت آن می‌گردد (۳).

در راستای بررسی موانع ازدواج مجدد در ادامه به موارد زیر پرداخته شد.

ازدواج و تشکیل یک خانواده به‌صورت طبیعی با چالش‌هایی همراه است، اما این موضوع در مورد ازدواج مجدد به میزان بیشتری است (۱۳). وجود کلیشه‌های جنسیتی در مورد ازدواج زنان و یا تجرد آن‌ها در اجتماع، باعث شکل‌گیری بایدها و موانعی بر سر راه ازدواج مجدد به‌خصوص زنان بوده است (۱). بر اساس تجربه مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر، این موانع گاه توسط خانواده و اطرافیان و گاه توسط همسر گذشته صورت می‌گرفت. مطالعهٔ کیفی بررسی ادراک و تجربه زیسته زوجین از ازدواج مجدد نشان داده است که بافت اجتماعی، مذهبی و فرهنگی گسترده‌تر بر تجربهٔ زوجین از ازدواج مجدد تأثیر دارد. این پژوهش‌ها به مضامینی همچون فرایند طلاق گذشته و اهمیت و حل آن، غنای روابط در خانواده جدید و... اشاره کرده‌اند (۲۰و۲۱). همچنین ناصری (۱۱) در پژوهش خود بازدارنده‌های اصلی ازدواج مجدد زنان را در موانع اجتماعی و فرهنگی (از جمله باورهای کلیشه‌ای فرهنگی و محرومیت اجتماعی) بیان می‌کند.

پژوهش‌های گذشته نشان می‌دهد که برای ازدواج مجدد باورهای عمومی و به‌ویژه نوع نگاه زنان فاقد همسر به خودشان، یکی از عوامل تعیین‌کننده ازدواج مجدد آن‌ها می‌باشد و این باورها می‌تواند به‌صورت یک مانع اساسی بر سر راه ازدواج مجدد زنان قرار گیرد (۱۱).

نتیجه‌گیری

پیشینه ازدواج گذشته برای زنان مطلقه، به‌عنوان یکی از موانع ازدواج مجدد تلقی می‌شود. نگرانی از حضور و مزاحمت‌های همسر سابق، مقایسه شرایط زندگی قبل با زندگی بعد از ازدواج مجدد، مقایسه ویژگی‌های همسر اول و دوم و به‌طورکلی مقایسه زندگی مشترک اول با زندگی پس از ازدواج مجدد و انتظاراتی که بر اساس تجربه زندگی مشترک اول شکل‌گرفته از موانع ازدواج مجدد تلقی می‌شد.

علاوه‌برآن مشارکت‌کنندگانی که از ازدواج اول صاحب فرزند بودند، موانع بیشتری را در ارتباط با ازدواج مجدد تجربه می‌کردند. فشارهای اجتماعی مبنی بر اینکه وظیفه مادری در اولویت هست و مادر مسئولیت مراقبت از فرزند را به عهده دارد و اینکه جامعه از آنان انتظار دارد که فرزندشان را بزرگ کنند و به زندگی آنان سروسامان دهند و تصمیم به ازدواج مجدد برای آنان نوعی خودخواهی به شمار می‌رود و نگران قضاوت‌های مردم در مورد خود هستند. همچنین در مورد زنان مطلقه‌ای که فرزند بزرگ تر و در آستانه ازدواج دارند، انتظار می‌رود که به فکر آینده فرزندانشان باشند و تصمیم به ازدواج مجدد برای آن‌ها مذموم و ناپسند تلقی می‌شود.

در راستای بررسی محدودیت‌های پژوهش، موارد زیر قابل تأمل است.

یافته‌های پژوهش حاضر منتج از مصاحبه با خانم‌های دارای تجربه ازدواج مجدد بود، در تعمیم نتایج به جامعه مردان باید جانب احتیاط را رعایت کرد.

این مطالعه به وسیله توصیف تجربه مشارکت‌کنندگان هدفمندی که در یک بافت فرهنگی و بافت رابطه(ازدواج بلند مدت) قرار داشته‌اند، محدود شده است، بنابراین تمرکز پژوهش حاضر بر یک نمونه خاص و یک بافت فرهنگی خاص بوده است، محدودیت‌های این نمونه کاربرد تعمیم نتایج را به بافت‌های دیگر و دیگر گروه‌های قومی فرهنگی محدود می‌کند.

در راستای پیشنهادهای پژوهشی به این موارد اشاره می شود: این پژوهش به ۱۵ درون مایه اصلی و ۴۸ درون مایه فرعی در تجربه ازدواج مجدد زنان رسید. هریک از این مقوله‌ها به تنهایی می‌توانند، یک سوال پژوهشی برای پژوهش‌های آینده باشند، مانند اینکه چالش های ازدواج مجدد چیست؟ همچنین این مقوله‌ها می‌توانند به صورت کمی مورد مطالعه قرار گیرند و نتایج این تحقیق کیفی مورد تایید نیز قرار بگیرد و یا به صورت تحلیل عاملی چالش‌ها و مشکلات ازدواج مجدد بررسی شود و سهم هریک از این چالش‌ها در شکل‌گیری پدیده مشخص شود.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

- پژوهش حاضر در جمعیت و بافت خاصی از مشارکت‌کنندگان انجام شده است، این پژوهش می‌تواند در گروه های قومی و مذهبی دیگر، شهرهای مختلف و در بافت‌های دیگر روابط، مورد بررسی قرار بگیرد.

- پژوهش حاضر با مصاحبه با زنان مطلقه دارای سابقه ازدواج مجدد انجام شد، به‌منظور دستیابی به نتایج دقیق‌تر بهتر است، مشارکت‌کنندگان مرد دارای سابقه ازدواج مجدد نیز مورد مصاحبه قرار بگیرند.

- بسیاری از روان‌شناسان، مشاوران و متخصصان حیطه ازدواج، می‌توانند از نتایج پژوهش حاضر در زمینه نحوه مشاوره و آموزش و زوج درمانی زوجین دارای تجربه ازدواج مجدد استفاده کاربردی نموده و در کار با این مراجعان ضمن در نظر گرفتن زمینه و سوابق فرهنگی آنان و تعیین استانداردهای مشاوره حرفه‌ای، شایستگی‌های خود را توسعه دهند.

- باتوجه به استرس‌ها و چالش‌های پیش رو در ازدواج مجدد آموزش افراد و مجهز شدن آنان به استراتژی‌های تسهیل کننده اشاره شده این پژوهش و مهارت‌های ارتباطی و زناشویی ضروری می‌باشد.

- براساس زمینه‌های فرهنگی متفاوت موثر بر تجربه ازدواج مجدد، تدوین یک ساختار بومی منحصر بفرد آموزش پیش از ازدواج مجدد و غنی‌سازی زوجین ضروری است، تا افراد بتوانند مشکلات و چالش‌های احتمالی را حل کنند. در این پژوهش حضور خانواده‌ها، تصمیم گیری در مورد فرزند و ادراک بعد ارتباطی و زناشویی و فرهنگی در تشکیل این ساختار کمک کننده است.

- باتوجه‌به تم‌ها و مقوله‌های به دست آمده در پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود که متخصصات حوزه ازدواج و خانواده به جای دیدگاه تک بعدی به ازدواج مجدد نگرشی چندبعدی داشته و باتوجه به ساختار چندبعدی این ازدواج‌ها، آن را در بافت درون سیستمی (عوامل مربوط به به روابط بین فردی زوجین) و برون سیستمی (عوامل محیطی و فرهنگی) در نظر بگیرند.

- استفاده از نتایج پژوهش حاضر توسط مسئولین و نهادهای مرتبط از جمله محیط‌های با بافت فرهنگی سنتی می‌تواند راهگشا و تسهیل کننده ازدواج مجدد باشد.

تقدیر و تشکر

بدین‌وسیله از تمامی افراد شرکت‌کننده در پژوهش و همچنین از مراکز مشاوره شهر یزد تشکر و قدردانی می‌شود.

ملاحظات اخلاقی

رازداری، خیررسانی، اصول احترام به فرد و عدالت از اصول بنیادی جهت رعایت اصول اخلاقی در پژوهش است. در این پژوهش سعی شد که این اصول رعایت شود و با در نظر گرفتن این اصول رضایت‌نامه‌ای تدوین شد، که شرکت‌کنندگان قبل از ورود به مداخله آن‌را مطالعه نموده و امضا کردند. ضمن تعهد به پایبندی به کدهای سی و یک گانه اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی، کدهای مذکور در این پژوهش رعایت شده‌اند. این پژوهش تأییدیه کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد با شناسه IR.IAU.YAZD.REC.1401.024 را دارد.

مشارکت نویسندگان

در پژوهش حاضر نویسنده دوم و سوم، به عنوان اساتید راهنما، نظارت و راهبردی روند کلی پژوهش و تدوین و نهایی‌سازی اصلاحات مقاله را بر عهده داشته‌اند. نویسنده اول در تدوین طرح تحقیق، فرآیند گردآوری، تحلیل و تفسیر یافته‌ها و نگارش متن مقاله را برعهده داشته و در مجموع نتیجه‌گیری از یافته‌ها و بسط و تفسیر به صورت مشترک و با بحث و تبادل نظر کلیه همکاران و با همراهی نویسنده چهارم، به عنوان استاد مشاور پایان‌نامه، انجام شد.

References

1. Sadeghi M, Bahrami FM, Esmaeili R. Developing a local model of sociological factors preventing remarriage of female heads of households under the coverage of the Iranian Relief Committee in 2016. Social Welfare. 2019;18(70).

2. Asanjarani F, Jazayeri R, Fatehizad M, Etemadi O, de Mol J. "Examining the Reliability and Validity

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

of the Fisher Divorce Adjustment Scale: The Persian Version". Journal of Divorce & Remarriage. 2018;59(2):141–155

3. Yakleh M, Mohsenzadeh F, Zahrakar K. Study of the quality of remarriage after divorce (data-based approach). Quarterly Journal of Social Work. 2018;3(7):17-31. (In Persian)

4. Abedinia N, Boalheri J, Taghizadeh A. Comparison of factors underlying divorce requests by gender. Psychological Studies. 2015;11(1):177-142.

5. Belali A, Ramezani R. A qualitative study of women's challenges in second marriage. Strategic Studies of Women. 20154;25(99):206-165. (In Persian)

6. Samari Safa J, Zarei A, Najarpourian S, Mohammadi K. Challenges and problems of couples in remarriage and coping strategies of successful couples; a qualitative study. Culture of Counseling and Psychotherapy. 2015;14(53):92-35. (In Persian)

7. Rahimi A. Investigating the economic and social factors affecting the tendency to remarry among female heads of households covered by the Fars Province Relief Committee. Master's thesis, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Yasuj University. 2015. (In Persian)

8. Malek Motiee Z. "The Tendency to Abandon Among the Abandoned Women Covered by the Relief Committee of Mashhad", master's Thesis, Faculty of Social Sciences, Ferdowsi University of Mashhad. 2009. (In Persian)

9. Hosseini AS. Economic and social study of factors affecting the rate of rejection of women-headed households covered by the Fars Relief Committee. Master's thesis, Islamic Azad University, Fars Branch (Shiraz). 2016. (In Persian)

10. Mohammadi Z. Sociological study of issues related to the remarriage of female heads of the household. Women and Society Quarterly. 2020;11(2):256-278. [Persian]

11. Naseri E, Yazdakhasi B. Investigating the sociological factors related to the non-remarriage of unmarried women (case study: women under protection in Sanandaj city). Social Development Quarterly. 2019;14(1):31-60. [Persian]

12. Asgari P, Navab E, Esmaeili M, Shali M, Bit-Lian Y, Bahramnezhad F. There Is No Fool Like an Old Fool: The Experiences of Elderlies Regarding Remarriage in Iran. Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences. 2021;15(2).

13. Oanh N, Reginald T. A thematic analysis study about remarriage of elderly men in Vietnam. Journal of Human Sciences. 2021;13(2):286-301.

14. Widiastuti D. Marital Satisfaction in Individuals Who Remarry After Divorce. In International Conference on Psychological Studies (ICPSYCHE. 131-137). Atlantis Press. 2021.

15. Hu Y, To S. Family Relations and Remarriage Postdivorce and Postwidowhood in China. Journal of Family Issues. 2018;39(8):22862310.

16. Ghanbari Barzian A, Hashemianfar SA, Davudi Bani B. Sociological study of factors affecting the tendency of divorced women to remarry (case study of Isfahan city). Applied Sociology. 2014;89(1):89. (In Persian)

17. Falke S, Larson J. Remarital predictors of remarital quality: implications for clinicians. Contemporary Fam Ther. 2007;29:9-23.

18. Pace T, Shafer G, Jensen K, Todd M, Larso F, Jeffry F. Stepparenting issues and relationship quality: the role of clear communication. Journal of social work, 2015;15(1):24–44.

19. Anderson ER, Greene SM. Beyond divorce: Research on children in repartnered and remarried families. Family Court Review. 2013;51(1):119-130.

20. Farrugia T. The lived experience of couples in remarried relationships following divorce, in Malta. University of Malta. 2014.

21. Neo IJNTL. A Qualitative analysis of stepfamily formation in Singapore.Thesis Submitted for The Degree Of master's in social sciences, Department of Social Work National University of Singapore. f Family Issues. 2006.

22. Rezaei V, Fallah MH, Vaziri S. Investigating the causes of divorce using narrative analysis in Yazd city and designing prerequisite training for marriage based on the causes of divorce with a hidden learning approach and centered on the family, school, student, Toloebehdasht (Yazd School of Health). 2019;1(79):74-83. (In Persian)

23. Afrasiabi H, Jahangiri S. "Problems of Social Interactions of Female-Headed Households: Qualitative Study amongst Shahin-Shahr Women", Women in Development and Politics. 2017;14(4):431-450.

24. Sabaghchi M, Askari Nadushan A, Torabi F. Determinants of attitudes towards marriage and family formation in Yazd city, Bi-Quarterly Journal of Demographic Studies, 2017;3:131162. (In Persian)

25. Ebrahimi Sirizi P, Afshani SA, Hassani Darmin SA. Investigating social factors affecting the rate of divorce tendency in Yazd city (case study of 2015-2016), Second Conference on Achievements in Humanities, Germany. 2017. (In Persian)

26. Javadian SR, Askari Baghmiani A, Babaeian N. Reasons for not getting married: A qualitative study of divorced women in Yazd city. Quarterly Journal of Yazd Culture. 2019;6:33-58. (In Persian)

27. Eng S, Grace K, Szmodis W. Parenting Practices and Child Mortality in Remarried/Repartnered Families in Cambodia. Journal of Family Issues. 20220;41(7):1010 -1032. [Link]

28. Rajabi GR, Khosnood Q, Sudani M, Khojasteh Mehr R. The effectiveness of couples therapy based

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]

on emotional reconstruction on increasing trust and marital satisfaction in couples with remarriage. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology (Thought and Behavior). 2019;26(1): 114-129. (In Persian)

29. Padash Z, Yousefi Z, Abedi MR, Turkan H. Developing a training package on divorce withdrawal and determining its effectiveness on the desire to divorce of married women who want to divorce compared to the Gottman method. Quarterly Journal of Psychological Methods and Models. 2014;13(50): 55-68. (In Persian)

30. Watkins NK, Waldron M. Timing of Remarriage among Divorced and Widowed Parents. Journal of Divorce & Remarriage. 2017;58(4):244 - 262.

31. Rezaei M, Asadpour E, Mohsenzadeh F, Zohrekar K. Identifying Educational Needs Before Remarriage: A Grounded Theory Study. Scientific Research Journal of Psychological Sciences. 2022;21(113):867-884. [Persian]

32. Strauss Anselm L, Corbin J. Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques, Sage. 1998.

33. Larson JH, Holman TB. Predictors of marital quality and stab family Relations, 1994;43:228-237.

34. Mirmohammad Sadeghi M. Premarital education. Mashhad, published by Astan Quds Razavi. 2018. (In Persian)

35. Mohammadi R, Mohammadi Z. Challenges of women's remarriage with children: qualitative research. Women in Development and Politics Quarterly. 2019;17(1):119-97. [Persian]

36. Sweeney M. Remarriage and stepfamilies: strategic sites for family scholarship in the 21st century. Journal of Marriage and Family. 2010;72: 667-684.

37. Hetherington EM, Kelly J. For better or for worse: Divorce reconsidered: WW Norton & Company. 2003.

38. Vemer E, Coleman M, Ganong LH, Cooper H. Marital satisfaction in remarriage: A meta-analysis. Journal of Marriage and the Family. 1989:713-725

39. Baxter LA, Braithwaite DO, Bryant L, Wagner A. Stepchildren’s perceptions of the contradictions in communication with stepparents. Journal of social and personal relationships. 2006;21(4):447-467

40. Shriner M. Marital quality in remarriage: a review of methods and results. Journal of divorce and remarriage. 2009;50(2):81-99.

41. Saint-Jacques MC, Godbout E, Gherghel A, Parent C, Sylvie D, Rob- itaille C. Stepfamily break-up: a qualitative analysis of trajectories and processes. Journal of divorce & remarriage. 2016;57(8):517-541.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-19]

[DOI: 10.47176/rjms.32.72]